

14. 3. 2008

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

System trvalého pobytu je neudržitelný

Využití institutu trvalého pobytu, jak ho definuje zákon, je v praxi neudržitelné. Zástupkyně veřejného ochránce práv se domnívá, že je nutné buď změnit definici trvalého pobytu v zákoně č. [133/2000](#) Sb., o evidenci obyvatel a rodných číslech, nebo provést změny v ostatních zákonech, které termín „trvalý pobyt“ používají. Podmínky a práva by měly být vázány spíše na faktické bydliště, než na mnohdy formální a nefunkční místo trvalého pobytu.

Místem trvalého pobytu se podle zákona č. [133/2000](#) Sb. rozumí adresa pobytu občana v České republice, kterou si občan zvolí zpravidla v místě, kde má rodinu, rodiče, byt nebo zaměstnání. Objekt musí být označen číslem popisným nebo evidenčním, popř. orientačním a je určen pro bydlení, ubytování nebo individuální rekreaci. Z přihlášení občana k trvalému pobytu podle zákona výslovně nevyplývají žádná práva k objektu ani k vlastníkovu nemovitosti.

Trvalý pobyt je tedy definován jako údaj „pouze“ evidenční. Ve skutečnosti s ním ale pracuje celá řada dalších zákonů a navazuje na něj řada práv a povinností, např. právo volební, výkon mandátů v obecních zastupitelstvech, poskytování sociálních dávek, příspěvku na bydlení, úhrada poplatku za svoz a likvidaci odpadu, parkování v placených zónách, exekuce apod.

Poplatek za svoz a likvidaci odpadu je ve většině obcí povinen uhradit každý, kdo zde má trvalý pobyt, a obec nezohledňuje, jestli zde skutečně bydlí a odpad produkuje.

V systému tzv. zón placeného stání může obec umožnit parkování jen osobě, která zde má nahlášeno místo trvalého pobytu, bez ohledu na to, jestli zde tato osoba skutečně bydlí nebo někdy bydlela. Jiní občané, kteří zde fakticky bydlí, ale bez evidovaného trvalého pobytu, povolení k parkování získat nemohou.

Závažným problémem souvisejícím s trvalým pobytem je také činnost soudních exekutorů. Ti se zaměřují na místa trvalého pobytu, která však se skutečnými místem pobytu nemusí mít nic společného. Stává se tak, že z bytu nebo domu jsou odvezeny i věci někoho jiného.

Rukojmí právní úpravy

Zákon o evidenci obyvatel na jedné straně deklaruje, že z přihlášení občana k trvalému pobytu nevyplývají žádná práva k vlastníku nemovitosti, ani k objektu samotnému. Na straně druhé je však stanovena povinnost oprávněné osoby prokazovat zánik užívacího práva při návrhu na zrušení trvalého pobytu. Zatímco se občan může přihlásit k trvalému pobytu i tam, kde nebydlí a nikdy bydlet nebude, když jej chce k tomu ze zákona oprávněná osoba (především majitel nebo nájemce) z adresy odhlásit, musí složitě dokazovat, že se dotyčný občan na uvedené adrese nezdržuje, objekt neužívá a že zaniklo jeho užívatelské právo. Tento vnitřní rozpor zákona způsobuje celou řadu problémů.

Majitelka bytu – oběť trestného činu domácího násilí, jejíž manžel byl odsouzen k mnohaletému vězení, sice podala návrh na zrušení jeho trvalého pobytu, ale jen těžko dokáže zánik užívacího práva vzhledem k tomu, že manžel domácnost neopustil dobrovolně a se zrušením trvalého pobytu nesouhlasí.

V podobné situaci jsou i rodiče, jejichž děti se např. v době delší nepřítomnosti rodičů vrátí domů a začnou rozprodávat majetek. I když rodiče podají návrh na zrušení trvalého pobytu, nemůže jim být vyhověno, protože děti do domu „docházejí“ a užívají ho. Rodiče tak nemohou prokázat zánik užívacího práva. To samé platí u rodičů, jejichž děti se zadlužují a rodiče se tak oprávněně obávají exekuce.

Účelová evidence na ohlašovnicích

Přibližně 112 000 občanů má v současné době evidován trvalý pobyt na ohlašovnicích a jen část z nich tvoří ti, u nichž to zákon na počátku své účinnosti očekával. Na adrese ohlašovny měl mít trvalý pobyt evidován občan, kterého nebylo možné žádným způsobem lokalizovat - např. nalezené dítě, jehož matka není známa, dítě narozené při utajeném porodu apod. Množí se však případy, kdy v evidenci na ohlašovně končí lidé, jimž byl trvalý pobyt zrušen, nebo ho chtějí změnit, ale nemají faktickou možnost být hlášeni tam, kde skutečně bydlí. Příčinou bývají stavebně-technické náležitosti, které musí nemovitost splňovat, aby bylo možné mít v ní hlášen trvalý pobyt. Často je však ohlašovna řešením i pro lidi, kterým vlastník nemovitosti přihlášení k trvalému pobytu nepovolí, ať už z obav před případnou exekucí, možných obtížích při ukončení nájemního vztahu nebo ve snaze utajit pronajímání nemovitosti z daňových důvodů.

V posledních letech však přibývá stále více případů účelového evidování trvalého pobytu na ohlašovně s cílem vyhnout se exekucím, účasti na soudních jednáních, vymáhání dluhů, placení poplatků za odpad apod. Občan, který má dluhy, se například fiktivně rozvede. Manželka požádá o zrušení jeho trvalého pobytu v bytě, přestože s ním muž i nadále žije. Obec mu na žádost zruší adresu trvalého pobytu a eviduje ho na ohlašovně. Muž i nadále žije se svou manželkou, resp. exmanželkou, ale veškeré vymáhání končí bezvýsledně v sídle ohlašovny.

Zástupkyně veřejného ochránce práv kritizuje často mechanický přístup úřadů při rozhodování o zrušení trvalého pobytu. Nejen, že úřady neprověřují skutečný stav věci, ale dochází i k situacím, kdy se občan vůbec nedozví, že mu byl trvalý pobyt v určitém místě zrušen. S ohledem na skutečnost, kolik dalších práv a povinností je na trvalý pobyt fakticky navázáno, je takový postup úřadů zcela nepřijatelný.

Stejně tak ochránce kritizuje ministerstvo vnitra za takový výklad zákona o evidenci obyvatel, podle nějž jsou na ohlašovně zcela automaticky evidovány děti narozené matce-cizince s trvalým pobytem v ČR a otci-občanovi ČR. Tímto postupem následně dochází ke zbytečnému administrativnímu zatěžování jak občanů, tak i samotných úřadů.

Další závažné dopady institutu „trvalého pobytu“

Zrušení zastupitelského mandátu

Členem zastupitelstva v obci může být jen ten, kdo má v obci trvalý pobyt. Jestliže se zastupitel přihlásí k trvalému pobytu v jiné obci, jeho mandát zaniká. Na samosprávě společenství občanů se podílejí pouze ti, kdo do tohoto společenství skutečně patří.

Manipulace s volbami

Pro využití aktivního volebního práva do zastupitelstva obce není rozhodující, jestli má občan v obci stálé bydliště a skutečně tam žije, ale jestli zde má trvalý pobyt. Jsou známy případy účelového přihlášení skupin voličů k trvalému pobytu v obci těsně před komunálními volbami z důvodu posílení podpory jedné z volebních stran. Především v obcích s nízkým počtem oprávněných voličů, může i relativně malý počet nových volitelů zcela změnit výsledek voleb. Otázkou je, zda by takové volby neměly být prohlášeny za neplatné a neregulérní, jestliže šlo prokazatelně o účelovou změnu

trvalého pobytu, která mohla ovlivnit volební výsledky.

Nákup obyvatel

Snad největší dopad měl trvalý pobyt na rozpočtové určení výnosů některých daní územním samosprávným celkům. Hrubý celostátní výnos daní v průběhu rozpočtového roku se stává základem pro rozdělení do rozpočtů obcí. Každá obec získává podíl podle počtu obyvatel obce k 1. 1. běžného roku a koeficientu velikostní kategorie obce. Kategorie byly nastaveny skokově a u obcí s počtem obyvatel blízcím se hraničním hodnotám, mohlo i při malé změně počtu obyvatel dojít k výrazným změnám daňových příjmů.

Finančně motivované získávání obyvatel na přelomu kalendářních roků zkoušela města Jihlava, Liberec, Kolín a další. Tyto spekulativní kroky poškodily okolní obce a nepřímo i ostatní obce a města v ČR. Největší ztráty vykazovaly obce do 300 obyvatel, které hospodaří s rozpočty od půl do 2 milionů Kč, pro něž se každý finanční propad stává zásadním pro pouhou reprodukci obce.

Neopodstatněná přísnost při sdělování informací

Na ochránce se obrátila řada občanů se stížnostmi na úřady, které jim odmítly sdělit údaje z informačního systému evidence obyvatel. Zákon č. [133/2000 Sb.](#), o evidenci obyvatel, neumožňuje poskytovat občanům údaje o trvalém pobytu jiné fyzické osoby, proto musel ochránce odložit stížnosti jako neopodstatněné, přestože tuto právní úpravu považuje za neodůvodněně přísnou.

Lidé chtějí znát trvalý pobyt jiných osob z různých příčin, počínaje organizací abiturientských setkání, pátrání po ztracených sourozencích, biologických rodičích nebo potřebují vystavit úmrtní list svého příbuzného a neznají místo úmrtí. Přitom právní úprava vydávání matričních dokladů a nahlížení do matričních zápisů umožňuje vymezenému okruhu osob seznámit se s mnohem citlivějšími údaji. Ochránce proto navrhuje, aby bylo umožněno poskytnout žadateli údaje o místě trvalého pobytu, pokud s tím dotčená osoba bude souhlasit. Bude-li žadatel chtít znát údaje o zemřelé osobě, ochránce doporučuje, aby bylo možné poskytnout tyto údaje stejnému okruhu osob, které mohou nahlížet do sbírky matričních listin.

Zdroj: Veřejný ochránce práv

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Systémová podjatost ve správním řízení aneb požadavek na překročení nadkritické míry rizika systémové podjatosti](#)
- [Bezpečné systémy vlastní konstrukce v kategorii Specific: regulatorní požadavky a praktické aspekty](#)
- [Pacht závodu a zákaz přenechání věci třetí osobě](#)
- [Digitální důkazy z webu v soudním řízení: jak doložit, co bylo online zveřejněno?](#)
- [Nepravomocné povolení stavby a změna územního plánu](#)
- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)

- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)